

vanhan kaskun mukaan pahalainen halusi vieraannuttaa ihmisen luomakunnasta kouluttamalla ensimmäisen insinöörin – eikä kulunut kauankaan kun elämän selittämättömyys alkoi jo ahdistaa insinööriä, joka huomasi olevansa yksinäinen ja onneton ilman kumppania: tyydyttääkseen tarpeensa hän muovasi omasta kylkiluustaan ääreillisyyden fetissin – tämä se on, tämä on luo minun luustani ja liha minun lihastani – viivoitin yhdistää minimiperiaatteellaan ab bc ca niin fyysiset kuin ideologisetkin etäisyydet lopputuloksena kerrostalolähiöiden estetiikka, maailmankuva ja moraalit ja vähitellen rapistuva struven ketju jonka varjossa rohkean suoraviivaisesti matkaava metsämyyrä löytää pöllön kynnet niskastaan – luonnossa kaikki reitit verkostuvat, verkottuvat, elämä on mahdollisuuksien kartoittamista eikä pyrkimistä nopeasti niiden ohi, suoran janan hedelmättömyydessä odottaa pelkkä nälkäkuolema ehkä ihmiskuntaakin joka latistaa mittatikkullaan rantaviivan äärettömyyden likiarvoksi kykenemättä lukemaan hiekkakirjan viisauksia – on syytä kopioida puutarhansa muotokieli metsänreunan aaltoilevuudesta, ikivanhan petäjän kilpikaarnan kuvioinneista tai satunnaisista haarautumista muurahaisten poluissa purojen uomissa, kotiloiden kuorirakenteen vankasta arkkitehtuurista oman väliaikaisuutensa ja vaihtaa kaalimaiden suorakulmiot fibonaccin lukujen 0 1 1 2 3 5 8 13 21 34 55 luonnolläheiseen geometriaan: spiraalin muotoon rakennettuun kohopenkkiin muodostuu mikroilmastoja, ja vaikka mittakaava on pieni, suojaa etelärinte kylmiltä tuuilta ja kerää lämpöä, lännessä ja idässä taas säästytään kuumimmalta paahteelta, pohjoiseen sopivat varjossa viihtyvät kasvit puhumattakaan tilankäytöstä: kohopenkkiin mahtuu taimia paljon enemmän kuin tasamaalle – aihe on kiehtonut minua aina siitä saakka kun oma täteni siirtyi permakulttuuriin perustuvaan viljelyyn kasvimaallaan jossa vallinnut kaaos näyttäytyi hullun puutarhana: polut kadoksissa, rikkaruohot sekä taimet sikin sokin, enkä oikein tiedä mitä tädilleni kuuluu, en ole puhunut hänen kanssaan vuosiin en edes nähnyt, hän on aamuihminen ja omintakeinen: ainoa keino tulkita hänen mielenliikkeitään on tutkia savimaalle kuokittua semiotiikkaa, lukea kukkien kieltä ja päätellä lapion ja kastelukannun sijainneista askelten kulkuja, koskettaa yksittäistä salaatinlehteä ja ajatella hänen koskettaneen samaa ehkä eilen, ehkä jo huomenna kun katsoo tarkemmin huomaa taimipenkkin puuttumisen noudattavan logiikkaa jossa eri lajit eivät eristäydy keinotekoisesti rajatuille reviereilleen vaan nauttivat toistensa seurasta niin kuin parisuhteissa joissa vastakohtien sanotaan täydentävän toisiaan – ja rikkaruohot kasvavat kaikkialla missä kitkeminen ei ole niin välttämätöntä, onhan vihreä elämän väri ja tätini kasvimaat sosiaalisempi kuin sukuni: voisni nimetä eräitä joilla on toisilleen paljon vähemmän annettavaa kuin porkkanalla ja sipulilla, mikä kertonee kapeasta geenipohjasta hämeen peräkyllissä kulmakarvat nypitään ajoittain jotta ne eivät kasvavat keskeltä yhteen vaikka eihän sukulaISRakkaus mikään suuri synti ole, ajattelihan jo charles darwin mitä serkumpi sitä herkumpi ja toki nuorella emma wedgwoodilla oli pianonsoiton lisäksi muitakin avuja: myöhemmin tutkittuaan kasvien sisäsiittoisuutta ja kohdattuaan menetyksiä perheessään darwin tosin alkoi epäillä serkusavioliitoissa olevan myös riskejä – itsekin kun lapsena asuin muualta muuttaneena maalla tapasin ihmisiä jotka erosivat syvä joki -elokuvan hillbilleistä vain siinä ettei kukaan kantanut mukanaan banjoa enkä nuoruusvuosiensa traumatisoimana pitäisi tekoaltaiden rakentamista huonona vaihtoehtona: todella löytyy paikkakuntia joissa olisi vesimassoille tarvetta – vaan permakulttuurissa ystävyys ja avunanto ylittävät jopa eri lajien väliset raja-aidat kehäkukka suojaa tuholaasilta samoin iisopin ja salvian taimet kannattaa istuttaa montaignen kaalimaan vartijoiksi mistä kaikki lienevät yksimielisiä, vaikka puutarhaharrastajien palstoilla mahdolliset kumppanuudet herättävät yhtä kiihvaita väittelyitä kuin jalkapalloilussa erilaiset pelisysteemit, ja kyllä kaalin ja tomaatin synergiaa epäilen itsekin: stadionin viheriöllä ihailen aktiivista pallollista pelaamista kun taas puutarhassani tyydyn kilpikonnapuolustukseen, suosin kukkia ja yrttejä tuholaisten torjunnassa mutta siihen kuinka vihanneksen syöttelevät ravinteita maata pitkin toisilleen en ole jaksanut perehtyä sillä yhtäkkiä kaikki tapahtuu nopeasti, aika kuuluu kauneudesta nauttimiseen, kasteluun, kitkemiseen, sadon keräämiseen, eikä vihreää ehdi nähdä ennen kuin se on puhki kirjoitti haavikkoa ja sen tähden aikaa olennaisempaa kokemuksessa on tavoittamaton prolepsens, nykyhetkessä syntyvä ensyklopedisten viittausten verkosto asiantilojen välillä haastaa kohtaamaan maailman kuten lukija kohtaa runon, pakottaa kokemaan ja avautumaan: metsittyneen sarkapellon reunalle kasatusta rökkiöstä löytyy laakea kivi, kuin luotu istuimeksi, sata vuotta sitten isäntä on kenties levännyt siinä hetkisen rukoillen että halla ei veisi satoa, ehkä ei ollut aikaa levätä eikä rukoilla, kovan tappelun jälkeen kivi alistuu kulkemaan kottikärryissä, kirjoittamisen ja lukemisen surkastamat lihaksen sarkapellon vaikka kärryt lihaksen kertaa keikautunut järkäle kutistuu perille päästyään kovin pieneksi tarjoaa se kiintopisteen jonka yksinäisyydessä on leppoisa seurata kun kimalaiset, mehiläiset, perhoset, jäävät, kukkakärpäset ja muut öököt lentävät kukkimaan, dna kulkee pitkin näkymättömiä säikeitä ja sama tapahtuu kaikkialla: pelloilla, rantaniityillä, puutarhoissa, kaupungeissa

lukijoiden kuolemaa ei voi laajuutensa puolesta vielä rinnastaa mehiläisten joukkotuhoihin mutta kirjallisuuskäy hedelmättömäksi jos pölyttäjät katoavat bestiaareihin maininnoiksi nurinkurisista otuksista, sillä lukija kulkee aina takaperin: montaigne siitä taisi kirjoittaa, vai oliko se sittenkin soutamisesta, kuinka tuuli nostattaa pärskeet sekä hien iholle ja intialaisista vaimoista joiden sallitaan antautua vieraalle miehelle norsun hinnalla – senkin anekdootin olen lukenut selkä kohti menosuuntaa seuraten miten rivi kerrallaan kirjaimet menettävät yksityiskohtaisuutensa ja rakenteensa niin kuin rinnepuutarhassa digitalis purpurean kukinnot myrkyllisyytensä siirryttäessä pois kosketusetäisyydeltä ja vaikka katse ei yltäisi kellomaisen kukan uumeniin murtaa mielikuviutus kirjainten kaksikulotteisen pinnan: jos mettä löytyy kerätään se heti talteen klassikoiden katveessa pulloitetun ydinmehun jatkeeksi sillä varmuutta tulevasta ei ole, ehkä polku haarautuu tai kantapäät törmäävät marginaaliin ehkä jäljet katoavat ennen kuin ne luetaan tai kivettyvät niin kuin silloin kun homo antecessor -perhe kahlasi lietteeseen 800 000 vuotta sitten osaamatta aavistaa että ihmiskunnan tekemistä merkinnöistä kestävimmit kirjoitettaisiin paljain jaloin mutaan antropologien mittaamiin painaumiin saappaamme ovat toivottoman suuret sovitettaviksi, ensin täytyisi luopua paljosta, ehkä ydinaseista, ehkä lukutaidosta – ehkä olisi palattava nelin kontin puutarhaan, tapettava käärme ja vaihdettava viettelevät hedelmäpuut juureksiin tai kaaleihin joita monet tradition tuntevat esseistit viljelevät – brassica oleracea minäkin sitaatin enkä maun vuoksi sillä montaigne kirjoitti toivovansa noutajan saapuvan yllättäen silloin kun hän on kaalinpäitään istuttamassa tosin kyseessä lienee ollut vain vertauskuva niin kuin itään ja länteen romahtaneet ilmasipulit paavo haavikon runossa kirjailijoilla on valitettava taipumus alistaa puutarha metaforaksi, taiteen välikappaleeksi vaikka kasvikkunnan yhteyttämiskierto on nojautuu koko olemassaolomme aineellinen perusta montaigne ei pelännyt kuolemaansa kasvimaalla eikä muallakaan mutta kaaleista hänellä oli varmasti huolta: tuskinpa montaignen elinaikana oli kunnollisia peiteharsoja suojaamaan kaaliperhosen toukilta sekä kirpoilta jotka järsivät lehdet täysin käyttökelvottomaksi pitsiksi – nykyään on helpompaa, jostakin luin että sukka-housutkin käyvät, asetellaan huolella pikkutaimen päälle ja kaalin kasvaessa elastinen materiaali joustaa vaikka myönnettäköön: olisi noloa kohdata kuolema silloin kun on virittelemässä nyloneita, ehkä toimii harhautuksena jos sujauttaa ne päähänsä turkulaisen runoilijan ripeydellä ja voittaa hetken lisääntymiselle: ehti kävellä marjapensaiden taakse puutarhan rajalle, katsahtaa metsään sitten puutarhaan ymmärtämättä edes kaikkien näiden vuosien jälkeen kumpakaan tai ehkä sen että kyse on kohtaamisista ja kontakteista, tietenkin rakkaudesta ja lopulta haistaa multa ja ruoho tuntea vaahteranlehkien tummanvihreä varjo ja nähdä omena-puuhun ripustetun viikatteen olevan poissa niin kuin kaikki lopulta katoaa, kestäväää vain kulttuuri joka tunnustaa oman väliaikaisuutensa

lukeminen ja puutarhanhoito eivät sinällään tee ketään onnelliseksi mutta silti usein siteerattu ciceron lausahdus sisältää nykyään enemmän ajatusta kuin koskaan – jos omistaa puutarhan ja kirjakoelman, sinulta ei puutu mitään – antiikin roomassa tuo viittasi muutenkin vauraaseen ja turvattuun elämäntilanteeseen kun taas nykyään sekä puutarha että kotikirjasto ovat lähes jokaisen saavutettavissa mutta yleensä pinnallinen elämyskulttuuri tyypistää perennapenkkin runsauden parin kesäkukan koristamaksi grillikatokseksi ja raivaa kirjajhyllyt ikean sisustustaulujen tieltä ikään kuin onni löytyisi rahvaanomaisuudesta, jossa sisältöjen tuottamisen korvaa niiden puuttumisen korostaminen ja kenties kuntosalikortti ja vaikka istuminen saattaa tappaakin olen valmis ottamaan riskin – on vaikeaa kuvitella mitään muuta asentoa jossa itseään voi avartaa yhtä tehokkaasti – lukuisina iltoina olen ammentanut kaksin käsin rivejä minuudeksi kutsuttuun parveeni tai ajatellut kesää ja toteuttamattomia hankkeita sekä vihreää jota ei ehdi nähdä ennen kuin se on puhki: näillä leveysasteilla viherpeukalo hoitaa puutarhaansa myös pitkinä talvikuukausina kannatteleamalla ideaa mielessään, kulkien tutut polut ja tonkimalla multakasat yhä uudelleen ja uudelleen pohdiskellen kasvun lain- alaisuuksia ja strategioita: kehäkukka suojaa tuholaasilta samoin iisopin ja salvian taimet kannattaa istuttaa montaignen kaalimaan vartijoiksi mistä kaikki lienevät yksimielisiä, vaikka puutarhaharrastajien palstoilla mahdolliset kumppanuudet herättävät yhtä kiihvaita väittelyitä kuin jalkapalloilussa erilaiset pelisysteemit, ja kyllä kaalin ja tomaatin synergiaa epäilen itsekin: stadionin viheriöllä ihailen aktiivista pallollista pelaamista kun taas puutarhassani tyydyn kilpikonnapuolustukseen, suosin kukkia ja yrttejä tuholaisten torjunnassa mutta siihen kuinka vihanneksen syöttelevät ravinteita maata pitkin toisilleen en ole jaksanut perehtyä sillä yhtäkkiä kaikki tapahtuu nopeasti, aika kuuluu kauneudesta nauttimiseen, kasteluun, kitkemiseen, sadon keräämiseen, eikä vihreää ehdi nähdä ennen kuin se on puhki kirjoitti haavikkoa ja sen tähden aikaa olennaisempaa kokemuksessa on tavoittamaton prolepsens, nykyhetkessä syntyvä ensyklopedisten viittausten verkosto asiantilojen välillä haastaa kohtaamaan maailman kuten lukija kohtaa runon, pakottaa kokemaan ja avautumaan: metsittyneen sarkapellon reunalle kasatusta rökkiöstä löytyy laakea kivi, kuin luotu istuimeksi, sata vuotta sitten isäntä on kenties levännyt siinä hetkisen rukoillen että halla ei veisi satoa, ehkä ei ollut aikaa levätä eikä rukoilla, kovan tappelun jälkeen kivi alistuu kulkemaan kottikärryissä, kirjoittamisen ja lukemisen surkastamat lihaksen sarkapellon vaikka kärryt lihaksen kertaa keikautunut järkäle kutistuu perille päästyään kovin pieneksi tarjoaa se kiintopisteen jonka yksinäisyydessä on leppoisa seurata kun kimalaiset, mehiläiset, perhoset, jäävät, kukkakärpäset ja muut öököt lentävät kukkimaan, dna kulkee pitkin näkymättömiä säikeitä ja sama tapahtuu kaikkialla: pelloilla, rantaniityillä, puutarhoissa, kaupungeissa